

A „rassz”, a társadalmi nem és a kirekesztés kategóriái:

az amerikai individualizmus másik története¹

1. Az individualizmus két története

Minden bizonnyal az individualizmus az egyik legamerikaibb eszme, mely hosszú évszázadok óta mélyen áthatja az amerikai gondolkodást és közbeszédet. Hatása az első telepesek vallási-társadalmi nonkonformizmusától a kortárs Amerika identitásmozgalmaiig kimutatható. Az egyén szabadságába és boldogulásába vetett hitről van szó, a társadalom vagy a „külső körülmények” szorításából való kitörés képességéről – azaz arról a gondolkodásról, mely elfogadja és tiszteletben tartja, hogy az egyén átgondolt és megfontolt döntések alapján cselekedjen, vállalva tettei következményeit. Az individualizmus a lelkiismeret és a személyes döntések elsődlegességét jelenti a társadalmi konvenciókkal, az emberek által kodifikált „hivatalos” törvényekkel és a nyájszellemmel szemben.

Ralph Waldo Emerson adja egyik első meghatározását *Self-Reliance* (Önállóság, 1841) című esszéjében, melyben az egyén és a társadalom feszültségektől terhes kapcsolatát vizsgálva kimondja azt, amit azóta oly magától értetődőnek tekint szinte minden amerikai: az individuum előbbre való a társadalomnál, mely gyakran ellensége az önálló és ekképp szükség-szerűen nonkonformista egyénnek. „A társadalom mindenütt szövetkezik tagjai embersége ellen [...] Aki ember kíván lenni, annak nonkonformistának kell lennie.” Az a nagy ember, írja Emerson, „aki a tömegben is képes tökéletes nyájassággal megőrizni a magányos függetlenségét.” „Bízz önmagadban”, hangzik a jól ismert emersoni parancs; az egyén hallgasson a saját érzéseit kifejező belső hangokra s mindenkor elvei és meggyőződése szerint cselekedjen; döntéseiben sem a társadalmi normák, sem saját korábbi döntései ne befolyásolják.

Hasonlóképp az amerikai közgondolkodás részévé vált Henry David Thoreau *Walden* (1854) című könyvének az a része, ahol azokról ír, akik egy „másfajta dobos” (*different drummer*) ritmusára menetelnek. A *Walden* talán legismertebb részében Thoreau a belső parancs, illetve a belső parancsnak engedelmeskedő individualisztikus viselkedés apológiáját fogalmazza meg.

---

¹RUBICONline 2008/09.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_rassz_a_tarsadalmi_nem_es_a_kirekesztes_kategoriai_az_amerikai_individualizmus_masik_tortenete/

Ha valaki nem tart lépést társaival, ennek talán az az oka, hogy más dobosra hallgat. Hadd meneteljen a maga muzsikájának ütemére, akármilyen lassú is, akármilyen messziről szól. Nem muszáj mindenkinek olyan hamar felnőnie, mint az almafának vagy a tölgynek. (Szöllősy Klára ford.)

Az önteremtő *self-made man*ről van itt szó, az autonóm individuumból, aki képes saját kezébe venni a sorsát és fel tudja venni a harcot a társadalommal. Az amerikai mitológiában ez az „amerikai Ádám”, egy nagy nemzet végtelen generációinak ősatya, aki a „szűz” természetet meghódítja és magvait elhintve megtermékenyíti a mindig nőként ábrázolt kontinenst. Vagy két évszázadon át ő a határvidék hőse, aki leigazza a természetet, rendre győzedelmeskedve sűrű erdő, háborgó óceán vagy a széles Mississipp-i vad erői fölött. Ő az, aki azelőtt soha nem járt utakon járva eljut a „végső határvidékként” elképzelt ürbe is. Ő tehát Cooper Natty Bumppoja, Melville Ahab kapitánya és Mark Twain Huck Finnje éppúgy, mint a Kennedy elnök által megálmodott űrprogram hős beteljesítője, Neil Armstrong asztronauta.

Mindezt persze régóta tudjuk, tanítjuk. Az individualizmus eszméjének sajátos korlátaira azonban csak az elmúlt két-három évtizedben hívta fel a figyelmet az amerikai történetírás. Úgy tűnik, az individualizmus – akár több más, szintén általánosnak hitt eszme vagy érték – valójában korántsem volt általános (általánosan elfogadott és általánosan gyakorolt) magatartás forma, hanem bizonyos társadalmi csoportokra korlátozódott, míg más csoportok nem birtokolhatták ezt az amerikai értéket. Vezető amerikai történészek, mint David Potter és Linda Kerber rámutattak, hogy a felvilágosodás számos egyéb öröksége mellett az individualizmus eszméje is korlátozó és szelektív: míg egyesek számára engedélyezett, addig mások számára nem. Az individualizmus regnálásának hosszú századai folyamán kizárólag férfiak, mégpedig fehér férfiak számítottak individuumnak, azaz olyan egyéneknek, akik esetében az individualisztikus viselkedés engedélyezett, sőt pozitív megítélésben is részesül. Sem nők, sem afro-amerikaiak nem lehettek önteremtő és önmegvalósító individuumok – e korlátozó ideológiát számos törvény, hagyomány és szokás védelmezte, ráadásul az individualizmus olyan nyelvezetet használt, mely alkalmazhatatlan volt a kirekesztett csoportokra. Az individualizmus tehát olyan, sokáig általános érvényűnek feltételezett amerikai eszme, melyben a társadalmi nem és a „rassz” kategóriái szerint egyesek osztozhattak, míg mások kirekesztve találták magukat. Ez az individualizmus másik története, mely egyidős ugyan az első történettel, azaz az egyén valorizációjának a történetével, de nyilvánvaló kirekesztés-történetként a nemzeti függetlenség kodifikálásához – azaz az Amerikai Forradalom korához – köthető.

2. A felvilágosodás szabadságeszméjének korlátai

Tekintélyes történészek az amerikai forradalom különös ellentmondásaként értelmezik ma azt a fejleményt, miszerint a forradalom megbontotta ugyan a király és alattvalói közötti hierarchikus viszonyt, de megtartott más, hasonlóan hierarchikus viszonyokat, például a rabszolga és a rabszolgatartó, a férj és a feleség, a szülő és a gyermek közötti alárendeltségeket. Más szóval a felvilágosodásnak az emberek nagykorúságát, autonómiáját, felelősségtudatát hirdető eszméit kizárólag a fehér férfiak vonatkozásában tartotta érvényesnek. Ekkor érhető tehát először tetten egy sajátos kettősség: míg az egyén és a nemzet nagykorúsodásának eszméjét hirdették, addig mind az egyén, mind a nemzet kategóriáját erősen korlátozták.

A felvilágosodás, valamint a felvilágosodást követő időszak nagy gondolkodói persze Európában sem képzelték, hogy a „józan ész” vagy a „tisztá ész” minden emberi lény sajátja. Descartes ugyan a legfőbb emberi értéknek tekintette a „józan eszt”, melyben „mindenki osztozik” – de ez a „mindenki” az ő értelmezésében nem foglalta magába például az afrikaiakat. Linné, azaz Carl Linnaeus a *Systema Naturae* címen megjelent nagy rendszertanának tizedik, 1759-es kiadásában a négereket egyenlő távolságban helyezte el a majom és az „ember”, azaz a fehér ember között.

A beszéd és az írás számított a ráció legfőbb bizonyítékának, így hiánya a „józan ész” hiányát is mutatta. A reneszánsz korától az európai látótérbe került földrészek pedig nyilvánvalóan bővelkedtek a gyarmatosítók nyelvén beszélni és írni képtelen, s ekként alacsonyabb rendűnek tekintett lényekben. Nem véletlen, hogy az 1730 és 1830 közötti időszakban heves viták folytak az afrikaiak szellemi korlátairól, illetve képességeiről, s nagy figyelmet keltettek azok a „kísérletek”, melyek során afrikaiakat (vagy afrikai származásúakat) írni és olvasni tanítottak. Ilyen „kísérlet” eredményeként tanult meg írni és olvasni Phyllis Wheatley is, aki az első az afro-amerikai költőnő volt. Íráskészségének váratlan sikeréről olyan nagyságok számoltak be, mint Voltaire, Thomas Jefferson vagy George Washington. A jamaikai Francis William hasonlóan sikeres igyekezetéről (ő Cambridge-ben diplomát is szerzett) pedig David Hume és Immanuel Kant írt kissé kételkedő beszámolót. Kant még az ezután, 1813-ban megjelenő filozófiatörténetében is az afrikai veleszületett alacsonyabb rendűségéről tart „tudományos” eszme-futtatást, rámutatva a „tisztá ész” náluk megnyilvánuló hiányára.

Az amerikai forradalmi korszak két történelmi dokumentuma is magában hordja a felvilágosodás említett ellentmondásait. A *Függetlenségi Nyilatkozat* (1776) és az *Amerikai*

Alkotmány (1787) természetesen korszakos írásművek, hiszen a felvilágosodás legnemesebb törekvéseit öntik formába; megfogalmazzák a politikai individualizmus nemzeti ideológiáját, garanciát adva az egyén számára az élethez, a szabadsághoz és a „a boldogság kereséséhez” való joghoz. Ugyanakkor mindkét dokumentum kizárólag a fehér, tulajdonnal rendelkező férfiakra vonatkozóan fogalmazza meg a felvilágosodás értékeit.

2.1. Az amerikaiáság korlátai a *Függetlenségi Nyilatkozatban*

A *Függetlenségi Nyilatkozat* jelentősége többek között abban áll, hogy az emberi egyenlőség doktrínája a történelemben most először válik hivatalos ideológia részévé, s a birtokjogokkal szemben az emberi jogok élveznek abszolút elsőbbséget. A magától értetődő és feltartóztathatatlan történelmi változás sürgetését érzékeltetik a szöveg ismétlései és szillogisztikus érvelése: a népnek jogában áll a zsarnokot megdönteni (nagypremissza); Anglia királya ilyen zsarnok (kispremissza); az amerikai gyarmatoknak tehát joguk van fellépniük az angol király ellen (konklúzió). A *Függetlenségi Nyilatkozat* eredeti változata keményen elítéli az angol koronát, amiért ráerőltette a rabszolgaságot az amerikaiakra, s Jefferson azt reméli, hogy az Angliától való elszakadás a rabszolgatartás barbár bűnétől is megszabadítja a nemzetet. (A XVII. században a rabszolga-kereskedelemmel foglalkozó társaságok részvényesei között ott található ugyanis az angol királyi ház több tagja: így az 1671-ben alapított Royal African Company két főrészvényese II. Károly angol király és Jakab walesi herceg.) Végül azonban a nyilatkozat megszövegezői elvetették e kitételeket, s megmaradt a meglehetősen szűkítő, patriarchális és faji nyelvezet és szemléletmód. Azzal tehát, hogy a nemzeti szabadság nagy deklarációjában az élethez, a szabadsághoz és a „a boldogság kereséséhez” való jog a fehér férfiak privilégiuma lett, a dokumentum a „rassz” és a társadalmi nem kategóriái szerint domináns csoportok előjogaként nyilvánítja ki a nemzethez való tartozást, illetve az amerikaiáság „birtoklásának” lehetőségét.

2.1. Az amerikaiáság korlátai az *Amerikai Alkotmányban*

Az *Amerikai Alkotmány* az amerikai életforma alapjául szolgált két évszázadon át, s világtörténelmi szerepét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a XIX. századi európai forradalmak e történelmi dokumentum szellemében fogalmazták meg saját követeléseiket. Az 1791-ben csatolt tíz törvénymódosítás, a *Bill of Rights* (Az emberi jogok általános dekrétuma) pedig a XX. század polgárjogi és kisebbségi jogi mozgalmainak a hivatkozási alapja lett. Mindemelllett az *Alkotmány* és a későbbi törvénymódosítások sem mentesek a felvilágosodás

korlátaitól, hiszen az „egyetemes” emberi jogokból kizárattak a lakosság felét kitevő nők, valamint az afro-amerikai és az indián népesség. Az *Alkotmány* preambulumát kezdő szavak, *We the People*, azaz „mi, a nép” bizonyosan nem vonatkoznak a feketékre, akiket joggal neveznek az *Alkotmány* „élő halottjainak”. Már az első négy cikkely megfosztja mindhárom társadalmi csoportot állampolgári jogaitól, s ezzel valójában a rabszolgotartás és a patriarchátus intézményeinek fennmaradásához járul hozzá, sőt jogi szempontból elhárítja az akadályokat az indián őslakosság teljes felszámolása előtt.

3. „Észérvek” és a gyakorlat

Ez tehát a korszak nagy ellentmondása: míg a felvilágosodás évtizedeiben az Angliától való függetlenedés jegyében folynak a küzdelmek, s észérvek (a „józan ész”) világítanak rá a politikai függés abszurditására, addig a forradalom által elért nagy eredményeket rögzítő konszenzuális, azaz nemzeti egyetértést tükröző dokumentumok több milliós társadalmi csoportok esetében mintha megfeledkeznének az eddig normának tekintett észérvekről. Végző soron csak a kedvezményezettek bizonyultak érdemesnek a szabadság és az egyenlőség adományainak élvezetére, melyek éppen a privilégiumokat voltak hivatottak eltörölni.

3.1. Kettős mérce a rabszolgotartással kapcsolatban

Míg az „alapító atyák” az emberi méltóság garanciáit fogalmazták meg a kor nagy dokumentumaiban, addig soha nem látott méreteket öltött a rabszolga-kereskedelem: csak az 1789 és 1836 közötti alig ötven esztendő alatt négy millió afrikait hurcolnak az Egyesült Államokba, hogy ott a rabszolgapiacokon adják el őket. A történelem a kor nagy képmutatásaként emlegeti ma azt a tényt, hogy az első hét elnök közül öt tartott rabszolgát (George Washington, Thomas Jefferson, James Madison, James Monroe és Andrew Jackson), s mindegyikük eleget tett annak a hallgatóságos elvárásnak, hogy az ország első embereként nem szólhat a rabszolgaság ügyéről.

3.1.1. Thomas Jefferson kettős mércéje

Valószínűleg azokkal a történészekkel kell egyetértünk, akik szerint Thomas Jefferson az amerikai történelem egyik legnagyobb formátumú, ugyanakkor egyik ellentmondásosabb alakja. Az ember tökéletesíthetőségét hirdette, ugyanakkor több levelében úgy nyilatkozott, hogy nem szabad bízni a tömegek ítéletében. Franciaországban kemény kritikával illette a

házasságon kívüli kapcsolatokat, ugyanakkor ő maga is viszonyt folytatott barátja, Richard Cosway feleségével. Államférfiként a rabszolgatartás eltörlésén fáradozott, s a felvilágosodás szellemében barbár szokásnak tekintette a rabszolgatartást. „Reszketek hazámért, ha elképzelem: Isten igazságos”, írta. Ugyanakkor mindig tartott rabszolgákat, családjá birtokait csak a rabszolgák munkája révén lehetett fenntartani; felesége hozománya 132 rabszolgából állt, s ő maga is elsősorban rabszolgákban számolta vagyonát. Mindeközben keményen bírálja a rabszolgaság intézményét, s kifejti javaslatát, miszerint a fekete bőrű lakosságot külön gyarmatokra kellene telepíteni, ahol „szabad és független népként” élhetne.

Az utóbbi időkben a tudomány meglehetősen kritikusan tárgyalja életének ellentmondásait; különösen a faji kérdésekről vallott nézetei tűnnek problematikusnak. *Notes on the State of Virginia* (Feljegyzések Virginia államról, 1785) című írásában nem titkolja, hogy az afrikai eredetű amerikaiakat alacsonyabb rendűnek tekinti. Nála jelenik meg elsőként az a gondolat, miszerint a feketeség *hiány*: a sötét bőrt a világosság hiányával magyarázza, s a négerben az ismeretlen és idegen másságot látja megjelenni. Mint már említettem, a felvilágosodás nagy gondolkodói közt nem volt egyedül a négerek alacsonyabb rendűségéről vallott nézeteiben. De Jefferson esetében a négerekkel szemben megfogalmazott fenntartások azért is különösek, mert – mint köztudott – felesége halála után harmincnyolc éven át egy félvér rabszolgánő, Sally Hemmings volt az ágyasa (egyébként felesége féltestvére), akit halálos ágyán fölszabadított. Igaz, az asszonytól született gyermekeit még akkor sem tette szabad feketékké.

3.2. Kettős mérce a nőkkel kapcsolatban

Hasonlóan problematikus a nők helyzete. Az amerikai jogrendben a polgárháborút követő időszakig érvényben volt az angol *coverture*, azaz jogfedés intézménye, mely voltaképpen a francia *femme couverte* státuszát örökölte át az amerikai nőkre. Eszerint a nők (elsősorban a házas asszonyok) valamennyi jogát kizárólag férfi – a férj vagy más férfi rokon – gyakorolhatta helyettük, jogilag mintegy lefedve őket. (Ebben a tekintetben a nők jogi státusza azonos volt a gyermekekével, a rabszolgákéval és a gyengeelméjűekével.) Ily módon a feleség minden saját jogán örökölt és a házasságba hozott vagyona fölött férje rendelkezett, szerződéseket is kizárólag a férj írhatott alá, ráadásul felesége munkával szerzett fizetése is őt illette. Mindemellett magától értetődő volt, hogy a férj felesége teste fölött is korlátlan jogokkal bír. Jellemző, hogy az *Alkotmány* kizárólag a hímnemű névmást használja, s a jogrend kizárólag a férfiakat hatalmazza fel jogokkal. Igaz, bizonyos esetekben az angol *he* névmás általános érvényű, „generikus”; de itt nem azzal van dolgunk, amint az a szökött

rabszolgára utaló cikkelyben megjelenő nőnemű névmás használatából kiderül.

A *femme couverte* fogalma önmagában is tele volt ellentmondásokkal. Állampolgárai lettek ugyan az új nemzetnek, de férjeikkel nem azonos tekintetben. Míg az új köztársaság az „élet, a szabadság és a tulajdon” hármasságát ígérte, addig a megházasodott asszonyok nem maradhattak korábbi javaik birtokosai. Miközben nők a korai köztársaság évtizedeiben sem vehettek részt a közügyekben (pl. nem vállalhattak hivatalt, nem szolgálhattak esküdként, és persze nem szavazhattak), egyedülállóként kötelesek voltak adót fizetni. Bár a férjezett asszonyok nem voltak jogi személynek tekinthetők, büntetteikért férjeik nem voltak felelősségre vonhatók. Míg a feleség megölése egyszerű gyilkosságnak számított, addig az az asszony, aki megölte férjét (és mellesleg az a rabszolga, aki megölte gazdáját), a hazaárulással azonos megítélés alá eső ún. *petit treason* elkövetése miatt kapott halálos ítéletet.

4. Az ellentmondások továbbélése

4. 1. A jogfedés maradványai a XX. században

Különös módon nem született olyan törvény, mely a jogfedés intézményét egy tollvonással eltörölte volna, bár az 1894-ig az egyes államokban külön-külön érvénybe lépő ún. Férjes Asszonyok Birtoktörvénye (*Married Women's Property Act*) valamelyest rendezte a tulajdonlás korábbi torzulásait. Noha már a polgárháború utáni időszakban több jogtudós is rámutatott a nők helyzetének jogi ellentmondásaira, a XX. század bővelkedik a jogfedésre visszavezethető egyenlőtlen bánásmód különös eseteiben. Míg például az amerikai férfiakkal házasodó külföldi nők automatikusan ún. derivatív (levezetett) állampolgárságot kaptak (még állampolgári esküt sem kellett tenniük), addig azok az amerikai állampolgárságú nők, akik külföldihez mentek feleségül és ideiglenesen el is hagyták az Egyesült Államokat, elveszítették amerikai állampolgárságukat. Ez történt például Ulysses Grant elnök lányával, [Ellen Wrenshall \(Nellie\) Granttel](#) (1855-1922) is, aki 1874-ben egy angolnal kötött házasságot, s Angliába költözött. Mikor megözvegyülve haza kívánt volna térni, kiderült, hogy elvesztette amerikai állampolgárságát, melyet csak egy különleges kongresszusi döntés után kaphatott vissza 1898-ban.

Azok a nők, akik japán férfival házasodtak össze, még a XX. század közepén is elvesztették állampolgárságukat, s csak az ún. Katonafeleség [Háborúsfeleség] Törvény (*Soldier Brides Act*, más néven *War Brides Act*) 1947-es életbe lépése után változott a helyzet.

4. 2. Az individualizmus szelektív eszméje és a „többfonatú” állampolgárság

Az *Alkotmány* 1868-ban hatályba lépő XIV. számú törvénymódosítása három elv alapján minden személynek egyenlően garantálja az amerikai állampolgárságot. Az tekinthető amerikainak, (1) aki az ország területén született (ez a *jus soli*), (2) aki származás, azaz „vér” szerint amerikainak tekinthető (ez a *jus sanguinis*), illetve (3) aki amerikaivá lett (azaz „naturalizált”). Ez az egyenlőség-elv azonban számos esetben csorbul, mégpedig az individualizmus eszméjének fent leírt korlátaival összhangban. Amerikai történészek az ilyen különbségek miatt nevezik az amerikai állampolgárság intézményét „többfonatúnak” (*braided citizenship*), ahol a különböző fonatok a társadalmi nem, a „rassz” és az osztály kategóriái szerint válnak szét egymástól.

Nézzünk tehát néhány fonatot, elsőként a társadalmi nemmel kapcsolatos példák révén. Mint már említettük, hosszú ideig a jogfedés intézménye volt a társadalmi nem szerinti jogegyenlőtlenség forrása. Hasonlóképp az amerikaiakkal házasodó külföldi férfiak és nők sokáig más és más jogi feltételek alapján lehettek (vagy nem lehettek) állampolgárok. Egészen 1934-ig csak az a gyermek kaphatott amerikai állampolgárságot, akinek az apja amerikai volt és aki a gyermeket sajátjának ismerte el (több országban egyébként még ma is csak az apa nemzetisége után adható állampolgárság, így Algériában, Bangladesben, Egyiptomban, Kuvaitban és Szaúd-Arábiában). Ennek a törvénynek a gyökereit is Angliában kell keresnünk, ahol azt tekintették fattyúnak, akit apja nem ismert el saját gyermekének. (Még ma is meglehetősen nehézkesen kaphat amerikai állampolgárságot az, akinek az anyja 1934 előtt kötött házasságot külföldivel.) Az apa halála után minden amerikai gyermek árvának számított – s ekképp szükség esetén gyámot vagy gondviselőt nevezhettek ki számára –, függetlenül attól, hogy anyja élt-e vagy sem. Végül egy példa, amely nem sok nőnek okozott fejfájást: nők jelentkezhetek ugyan önkéntes katonai szolgálatra, de soha nem kaptak kötelező behívót a történelem során.

A „rassz” szerinti diszkrimináció már kezdettől megjelenik az állampolgárrá válás folyamatában. Az 1790-es ún. Első Naturalizációs Törvény (*First Naturalization Act*) „szabad fehér férfiak” számára teszi elérhetővé az amerikai állampolgárságot. Afrikai származásúak csak 1870 után lehettek állampolgárok. A nem rabszolga „szabad feketék” egészen a polgárháborúig nem lehettek rendőrök vagy postások; több déli államban nem is élhettek felszabadított négerek. A szabad feketék sokáig csak bizonyos javak birtoklása esetén szavazhattak, jóval azután is, hogy a fehérekre vonatkozó vagyonminimum feltételét a XIX. század elején eltörölték. Akaratuk ellenére kaptak csoportos állampolgárságot az indiánok (1924-ben) vagy a mexikói háború után az Egyesült Államokhoz csatolt területek (Texas, Új-

Mexikó) lakói. Míg az Európából érkező bevándorlók jogosultak voltak az állampolgárságra, addig az Ázsiából érkezők sokáig nem is kérhették az amerikai állampolgárságot. Az *Alkotmány* XIX. törvénycikkelye 1920-ban szavazati jogot adott a nőknek, de nem terjesztette ki az afro-amerikaiakra.

A társadalmi osztály szerinti diszkrimináció fedezhető fel a „koldusok és vagabondok” állampolgárságból való kizárásában már a Forradalom idején. De a XIX. század közepéig meghatározott vagyoni minimumhoz kötötték nemcsak a szavazás, de az utazás jogát is.

5. Végül

Ha kissé elítélően csóváltuk a fejünket a ráció és a szabadság közismert bajnokainak diszkrimináló gesztusai miatt, jusson eszünkbe: irigylésre méltó az a nemzeti tudomány, amely mer önkritikus lenni és amely már oly mértékben feltárta a progresszív mozgalmak kettős mércéit, mint az amerikai történettudomány. Tanulmányommal tehát nem az amerikai történelem negatívumainak hangsúlyozása volt a célom, hanem tisztelgés a mai amerikai történetírás erényei előtt. Csak remélni tudom, hogy a közeljövőben mi magyarok is többet tudunk – tegyük fel – a magyar Jeffersonok kettős mércéiről, az európai felvilágosultak jobbagyartási gyakorlatáról, a nők birtokjogairól és örökösödési jogairól, illetve arról az ellentmondásról, mely feltehetően a világ e tájékán is megvolt a nemzeti szabadságmozgalmak függetlenségi követelése és a közvetlen vagy közvetett családtagok törvény előtti egyenlőtlensége között.

Felhasznált irodalom

Gates, Henry Louis, Jr. *The Signifying Monkey. A Theory of African-American Literary Criticism*. New York: Oxford UP, 1988.

Kerber, Linda K. *No Constitutional Right to Be Ladies. Women and the Obligations of Citizenship*. New York: Hill and Wang, 1998.

Kerber, Linda K. *Towards an Intellectual History of Women*. Chapel Hill: U of North Carolina P, 1997.

Kerber, Linda K. *Women of the Republic: Intellect and Ideology in Revolutionary America*. Chapel Hill: U of North Carolina P, 1980.

Kerber, Linda K. The Meanings of Citizenship. *The Journal of American History* (1997 december), 833-854.

Potter, David. American Women and the National Character. In: *History and American Society: Essays of David M. Potter*. Szerk. Don E. Fehrenbacher. New York, 1973. 277-303

A tanulmányban említett események és megjelenések kronológiája

- 1671 Londonban megalapítják a rabszolgakereskedelemmel foglalkozó Royal African Companyt
- 1750-1750- jószándékú emberek „kísérletei”: afrikaiakat tanítanak írni és olvasni
- 1750 Francis William egyetemi diplomát szerez Cambridge-ben
- 1770 megjelennek Phyllis Wheatley első versei
- 1776 *Függetlenségi Nyilatkozat*
- 1787 *Amerikai Alkotmány*
- 1790 az Első Naturalizációs Törvény (*First Naturalization Act*) „szabad fehér férfiaknak” teszi lehetővé az amerikai állampolgárságot
- 1791 *Bill of Rights* (Az emberi jogok általános dekrétuma)
- 1789-1836 négy millió afrikait hurcolnak az Egyesült Államokba (alig fél évszázad alatt)
- 1841 Ralph Waldo Emerson, *Self-Reliance* (Önállóság)
- 1851 Henry David Thoreau *Walden*
- 1868 az *Alkotmány* XIV. számú törvénymódosítása három elv alapján minden személynek egyenlően garantálja az amerikai állampolgárságot
- 1874 Nellie Grant elveszíti amerikai állampolgárságát, miután egy angollal köt házasságot
- 1894 a Férjes Asszonyok Birtoktörvénye (*Married Women's Property Act*) megszünteti a jogfedés (*coverture*) egyes elemeit
- 1870-1870- afrikai származásúak is lehetnek állampolgárok
- 1920 az *Alkotmány* XIX. törvénycikkelye szavazati jogot biztosít a fehér nők számára
- 1924 az indiánok kollektív amerikai állampolgárságot kapnak
- 1934 hatályon kívül helyezik azt a törvényt, miszerint gyermekek csak amerikai apa után kaphatnak állampolgárságot
- 1947 a Katonafeleség [Háborúsfeleség] Törvény (*Soldier Brides Act*, más néven *War Brides Act*) az amerikai katonák „ellenséges” nemzetből származó feleségeire is kiterjeszti az amerikai állampolgárságot